

Komunikat Jury konkursu „Obywatel–władza 1956–1980”

Drugi konkurs w programie „Historia Bliska” kierowany do młodzieży szkół średnich, którego temat brzmiał „Obywatel–władza 1956–80”, został ogłoszony przez Fundację im. Stefana Batorego i Ośrodek KARTA we wrześniu 1997.

I tym razem, tak jak w ubiegłorocznym konkursie „Polska codzienność 1945–56”, zainteresowanie było bardzo duże. Napłynęło 425 prac z 243 szkół z całej Polski. Znaczna ich część to prace kilkuosobowych zespołów. W konkursie wzięło udział 748 uczniów, którym udało się namówić do współpracy kilka tysięcy osób ze starszych pokoleń. Z przyjemnością wypada stwierdzić, iż wśród uczestników odnajdujemy młodych pasjonatów historii, znanych już sprzed roku.

Plon konkursu „Obywatel–władza 1956–80” jest bogaty nie tylko pod względem liczby nadesłanych prac, wśród których jest wiele wybijających się. Autorzy — sięgając do dokumentów zachowanych w domowych szufladach, w zbiorach szkolnych, parafialnych, niekiedy w archiwach państwowych, do gazet, zdjęć, a przede wszystkim do pamięci uczestników i świadków wydarzeń — często z wielkim zaangażowaniem i pasją szukali odpowiedzi na pytanie o relację w owych latach między władzą a obywatelem.

Jedni zajmowali się sytuacjami konfliktu między rządzącymi i rządzonymi — zbierali świadectwa o tym, co działo się w różnych miejscach Polski w latach 1968, 1970, 1976 czy o walce, jaką toczyli księża i lokalne społeczności o budowę kościoła, o krzyże w szkolnych klasach; a nawet o budowę domu czy ochronę przedszkola. Inni starali się zapisać relację władza–obywatel w peerelowskim dniu codziennym: w szkole, zakładzie pracy, organizacji społecznej, podczas pochodów pierwszomajowych czy w sklepowej kolejce.

Posłużono się różnymi formami zapisu — obok tradycyjnych, wiele prac to CD-ROM-y czy filmy wideo; szczególnie ta ostatnia forma bywała wykorzystana bardzo umiejętnie. Dociekliwość autorów, ich pragnienie poznania i zrozumienia, czym dla milionów obywateli była PRL okresu Gomułki i Gierka, ich rzetelność myślenia — kazały konfrontować różne relacje, niekiedy przekazujące sprzeczny obraz, chroniły przed jednostronnymi ocenami.

Dzięki zebranych świadectwom i będących dziełem uczniów opracowaniom, nieraz obszernym i wnikliwym konkurs wzbogacił wiedzę o „dojrzałych latach” PRL. Ukazał też — co nie mniej ważne — w jak bardzo różny sposób zapisały się w pamięci ludzi tamte czasy. Prace znajdują się w specjalnej kolekcji „Historii Bliskiej” w Ośrodku KARTA.

Dwuetapowe Jury nominowało prace do nagród i wyróżnień.

Jury Nominujące stanowili: Agnieszka Gleb (Ośrodek KARTA), Zofia Kozłowska (Polskie Towarzystwo Historyczne), Hanna Palska (Instytut Filozofii i Socjologii PAN), Dariusz Jarosz (Instytut Historii PAN), Włodzimierz Mędrzecki (Instytut Historii PAN), Tadeusz Wolsza (Instytut Historii PAN).

O ostatecznej nominacji 56 prac i podziale nagród zadecydowało Jury Finałowe, w składzie: Krystyna Kersten, Anna Radziwiłł, Zbigniew Głuza i Andrzej Paczkowski. Przyznano 9 nagród zespołowych i 8 indywidualnych trzech stopni, 15 wyróżnień zespołowych i 24 indywidualne dwóch stopni. W sumie nagrodzono 110 uczniów. Przyznano również 12 nagród dla opiekunów prac, głównie nauczycieli, a także 38 wyróżnień dla pozostałych opiekunów prac wyróżnionych i nagrodzonych.

Jury przyznało następujące nagrody i wyróżnienia:

Nagrody zespołowe (zł):

- I 6000 Szczepan Kowalik, Piotr Krakowski, Tomasz Pyzara, Jarosław Sakowicz z VI LO im. Kochanowskiego w Radomiu za wnikliwe zdokumentowanie działalności ks. Romana Kotlarza oraz okoliczności jego śmierci z rąk SB (opiekun pracy Elżbieta Orzechowska)
- II 2800 Magdalena Fiałkowska z XII LO im. Skłodowskiej-Curie, Maciej Hołoga z Zespołu Szkół Łączności im. Kopernika w Poznaniu za film wideo „Teatr życiem pisany” o Teatrze Ósmego Dnia w latach siedemdziesiątych (Marek Nowakowski)
- II 2800 Grzegorz Zembroń, Jakub Zubilewicz z IV LO im. Kopernika w Rzeszowie za pracę „Obywatel katolik” na podstawie dokumentów z archiwum parafialnego (Małgorzata Żabińska-Osowy)
- II 2800 Anna Słowińska, Małgorzata Kołodziejska z XXXI LO im. Zamenhova w Łodzi za pracę „Dzieci czerwonego orła” o studentach łódzkich w marcu 1968 (Anna Nowak, Sławomir Kaczmarek)
- III 1800 Dorota Puza, Ewa Szymanowska z III LO w Suwałkach za pracę „Na początku były... maszyny” pokazującą działalność Kółka Rolniczego w Wiatrołuzi w latach 70. (Elżbieta Żywiczyńska)

III 1800 Aldona Kuźnik, Anna Muszalska, Marta Zychla z Liceum Ekonomicznego przy Zespole Szkół Zawodowych nr 1 w Wieluniu za odnalezienie, uratowanie przed spaleniem i skomentowanie dokumentacji własnej szkoły z lat 1956–80 (Bolesław Czerniak)

III 1800 Adam Roguski, Artur Olejniczak, Mariusz Podsadowski z Zespołu Szkół Spożywczych im. Dąbrowskiego w Nowej Soli za przedstawienie dokumentacji Liceum Pedagogicznego w Nowej Soli w latach 1956–71 (Janina Wilczyńska)

III 1800 Bartek Soja, Paweł Izydorczyk z II LO w Koninie za film wideo „Wiśniowa 7”, o organizowaniu życia religijnego przez parafian mimo braku zgody władz na budowę kościoła (Zofia Wielebska)

III 1800 Elitarna Grupa Eksploracji Historycznej (17 osób) przy II LO z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Haweckim za film wideo „Komentarz do Konstytucji” zestawiający jej zapisy z przykładami realizacji (Jerzy Necio)

Nagrody indywidualne (zł):

I 2000 Sławomir Puk z II LO im. Wróblewskiego w Gliwicach za pracę „Ludzie z Poch-u — o założce Przedsiębiorstwa Przemysłowo-Handlowego Polskie Odczynniki Chemiczne w Gliwicach” (Marek Trojan)

II 1500 Agnieszka Dziegielewska z I LO przy ZS Ogólnokształcących i Ekonomicznych im. Kościuszki w Koninie za „Podchody historii” — obraz marca 1968 w Koninie i Poznaniu, konfrontację teraźniejszości z przeszłością (Arleta Kędziora-Kurz)

II 1500 Anna Szwed z I LO im. Kopernika w Opolu za pracę „Rozżarzony kaganek” — prezentację pięciu postaw-symboli tamtych czasów (Bożena Olszewska)

III 1000 Milena Ciara z Liceum Ekonomicznego przy ZS im. Bohaterów Westerplatte w Garwolinie za opis stosunku władzy do Świadków Jehowy w latach 1956-70 (Ewa Toporkiewicz)

III 1000 Ewelina Cimek z Zespołu Szkół Odzieżowych w Głogowie za pracę „Zmowa milczenia” o respektowaniu praw człowieka wobec narkomanów w latach 60. i 70. (Stefan Dudra)

III 1000 Magdalena Mendyka z I LO im. Kromera w Gorlicach za historię ochronki ss. felicianek w Gorlicach — „Nasz domek niski i mały” (Jadwiga Wróbel, Renata Kochan)

III 1000 Aneta Cyrnek z I LO im. Kromera w Gorlicach za pracę „Kaktus na dłoni” — przedstawienie walki o zgodę na budowę kościoła (Jadwiga Wróbel, Waław Zięba)

III 1000 Paulina Kuźmo z Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 2 w Szczecinie za pracę „Od krwawej lekcji grudniowej do dzwonka na kredyt” (Zofia Pióro)

Wyróżnienia zespołowe

I wyróżnienie (900 zł)

Marta Chmielewska, Magdalena Ochocka z LO im. Skłodowskiej-Curie w Rykach za pracę „Polska Rzeczpospolita Ludowa państwem prawa?” (Grażyna Szlendak)

Anna Dmitrowska, Tomasz Leja, Andrzej Pyszowski, Marcin Węglarz z Technikum Chemicznego im. Łukasiewicza w Nowej Sarzynie za opis tworzenia nowej parafii i budowy kościoła w Rudzie Łańcuckiej w latach 1965–80 (Antoni Bereziewicz)

Bartosz Grudzień, Jakub Jasiński, Andrzej Krzywicki, Bartłomiej Niżnik, Łukasz Szachnowski ze Społecznego LO w Żarach za zebranie relacji i dokumentów związanych z Żarami w latach 60. i 70.

Arkadiusz Karpacz, Kamil Ryś z Zespołu Szkół Budowlanych im. Kościuszki w Zielonej Górze za pracę o ludziach rodzącej się w ich mieście „Solidarności” (Krystyna Szwerc-Grzegorzka)

Michał Jadwiszczok, Artur Olejniczak z Technikum Kolejowego im. Cegielskiego w Poznaniu za film wideo „Poznań 1956” przedstawiający relacje uczestników wydarzeń (Maria Krzepakowska)

II wyróżnienie (aparaty fotograficzne)

Edyta Nowosielska, Dorota Jastrzębska z IV LO im. Żółkiewskiego w Siedlcach za przedstawienie historii budowy i obrony przed zniszczeniem kapliczki we wsi Dziewule (na Podlasiu) w 1974 (Agnieszka Chojecka)

Kamila Orzeł, Justyna Orzeł, Katarzyna Mucha z Łodzi za pracę „Zwycięskie strajki” o protestach robotników łódzkich w roku 1971

Anna Zawierta, Magdalena Kasprzak, Anna Świerczyńska z Zespołu Szkół Rolniczych w Słupi p. Kępem za próbę opisania życia codziennego Wielkopolan w latach 1956–80 (Jolanta Mierzwa)

Alina Comber, Monika Ludwinek, Marzena Oleksy z LO im. Konarskiego w Oświęcimiu za przedstawienie relacji „innych” mieszkańców Oświęcimia, w tym przedstawiciela społeczności Romów (Marek Wojdyło, Anna Bereta)

Anna Burdelska, Monika Piotrowska z ZS Rolniczych w Gronowie Górnym za pracę „Obywatel w dwu opiniach” — portret niepokornego bohatera od AK po „Solidarność” (Urszula Brinkiewicz)

Anna Iwanicka, Aleksandra Palka, Ewa Tupalska, Emilia Woroniecka z II LO w Augustowie za pracę „Nie ma jak pompa... Święto 1 Maja w Augustowie w latach 1956–80” (Danuta Kaszlej)

Tomasz Celej, Marcin Skalski z LO im. Skłodowskiej-Curie w Rykach za obraz życia „szarego człowieka” pokazany przez dokumenty i relacje (Grażyna Szlendak)

Katarzyna Żmijowska, Tomasz Borowiecki, Wiktoria Groszak z VI LO im. Czarnieckiego w Szczecinie za pracę „Raz jeszcze o Grudniu 70 i Styczniu 71” (Dariusz Okoń)

Klaudia Jurek, Jarosław Rozwód z Zespołu Szkół Zawodowych im. Chmielewskiego w Nałęczowie za opis obchodów 1 Maja w latach 60. (Jolanta Bogusz)

Piotr Hendzel, Wojciech Latosiński z ZS Mechaniczno-Ekonomicznych im. Sikorskiego w Kielcach za pracę o ks. Romanie Kotlarzu — „Męczennik robotniczego protestu” (Adam Lasota)

Wyróżnienia indywidualne

I wyróżnienie (500 zł)

Agata Niedziela z LO im. Konarskiego w Oświęcimiu za historię budowy domu rodzinnego — „Batalia o dom” (Stanisława Niedziela)

Magdalena Wasilewska z I LO im. Konopnickiej w Suwałkach za pracę „Niepokorne zyciorysy” (Józef Wasilewski)

Anna Bieńczyk z LO im. Skłodowskiej-Curie w Rykach za pracę „Życie codzienne Polaka w czasach wspólnoty komunistycznej w świetle dokumentów” (Grażyna Szlendak)

Anna Obiedzińska z Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 2 w Szczecinie za „Lwie Serce Laguna” — literacko przetworzoną biografię życia szczecińskiego działacza społecznego (Zofia Pióro)

Joanna Ogórek z IV LO im. Bolesława Chrobrego w Nowym Sączu za pracę „Nowy Sącz–Władza 1:0, czyli pierwsze i jedyne w historii PRL zwycięstwo wyborcze obywateli nad władzą w 1957 roku” (Krzysztof Głuc)

Małgorzata Chochowska z LO im. Mickiewicza w Górze za „Rozmowy z Prowokatem” — literacki obraz przemian pokoleniowych w latach 1950–80 (Benedykt Stryganek)

Tomasz Drąg z III LO im. Prusa w Sosnowcu za pracę „Na skrzydłach przez życie” — historię lotnictwa sportowego i aeroklubów w latach 1956–80 (Teresa Grondal)

Dariusz Jakubiak z Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Ostrzeszowie za pracę „Zamach na państwo Króla Maciusia I” — opisującą odebranie ss. salezjanom przedszkola w Grabowie w 1961 roku (Witold Pelka)

Michał Aleksander Moch z VI LO im. Śniadeckich w Bydgoszczy za prezentację duszpasterstwa akademickiego i postaw kapłanów bydgoskich (Zofia Sawaniewska-Mochowa)

Magdalena Rusek z II LO w Częstochowie za pracę „Czekając na sprawiedliwość” — opowiadającą o właścicielu upaństwowionego młyna (Alicja Czarnota)

Tomasz Borczuch z LO im. Kopernika w Chełmnie za przedstawienie stosunków w kraju widzianych z perspektywy oficera LWP

II wyróżnienie (aparat fotograficzny)

Natan Pietrzyk z Zespołu Szkół Kolejowych w Sosnowcu za pracę „Świadkowie Jehowy a władza w PRL” pisaną z perspektywy członków zboru (Lidia Misiak)

Agnieszka Głowacka z LO przy Zespole Szkół Technicznych we Włocławku za pracę „Dzieje jednego pozwolenia. Historia budowy kościoła pod wezwaniem Najświętszego Zbawiciela we Włocławku” (Krystyna Grzesiak)

Sylwia Kargol z Zespołu Szkół Odzieżowych w Głogowie za „Ilustrowany przewodnik po historii Polski 1956–80” (Stefan Dudra)

Seweryn Borkowski z Zespołu Szkół Rolniczych w Lubrańcu-Marysinie za pracę „Światopoglądowe szamotanie się nauczyciela w latach 1956–80” (Ewa Karczewska)

Ewa Lusawa z Zespołu Szkół im. Bohaterów Westerplatte w Garwolinie za przedstawienie sytuacji księży w warunkach PRL (Ewa Toporkiewicz)

Katarzyna Muszyńska z VII LO im. Dąbrówki w Poznaniu za pracę „Boże coś Polskę... — Kościół–władza w czasach PRL” (Albert Łukaszewicz)

Anna Maria Ryndziewicz z LO im. Libelta w Kcynii za pracę „Rok 1968 w kcynskim liceum” (Alojzy Szudrowicz)

Jacek Szczypkowski z Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 2 w Szczecinie za pracę „Mimo wszystko było warto” — relację o wydarzeniach Grudnia 70 w Szczecinie (Zofia Pióro)

Marta Krawczyk z Zespołu Szkół Mechanicznych im. Kościuszki w Zamościu za pracę „Społeczeństwo Zamościa wobec wydarzeń grudniowych 1970” (Krzysztof Kustra)

Nina Łupińska z Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych we Wrocławiu za pracę „Mój obraz 28 czerwca 1956” (Jerzy Chrzanowski)

Filip Szatega z Zespołu Szkół Rzemiosł Artystycznych w Jeleniej Górze za pracę „Dzieci koreańskie w Polsce w latach 1953–59” (Anna Czaplicka)

Iwona Kulig z Zespołu Szkół Rolniczych w Lesku za pracę „Leśni ludzie” o życiu leśników w Bieszczadach (Adam Basak)

Wojciech Kucharski z Elektronicznych Zakładów Naukowych we Wrocławiu za pracę „Nasze miejsce na ziemi, czyli rzecz o ZSMP” (Piotr Podgórski)

Wyróżnienia dla nauczycieli (po 700 zł)

Elżbieta Orzechowska z VI LO im. Kochanowskiego w Radomiu za inspirację i pomoc w realizacji pracy „Książd Kotlarz — obrońca wolności i sprawiedliwości 1954–1976”

Jerzy Necio za opiekę nad pracą Elitarnej Grupy Eksploracji Historycznej przy II LO w Górowie Iławeckim

Zofia Pióro z Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 2 w Szczecinie za opiekę nad pracami trzech laureatów konkursu

Marek Trojan z II LO im. Wróblewskiego w Gliwicach za opiekę nad pracą Sławomira Puka, laureata dwóch konkursów „Historii Bliskiej”

Jadwiga Wróbel z I LO im. Kromera w Gorlicach za opiekę nad pracami dwóch laureatów

Małgorzata Żabińska-Osowy z IV LO im. Kopernika w Rzeszowie za opiekę nad pracami laureatów dwóch konkursów

Grażyna Szlendak z II LO im. Skłodowskiej-Curie w Rykach za opiekę nad kilkoma pracami laureatów dwóch konkursów

Stefan Dudra z Zespołu Szkół Odzieżowych w Głogowie za opiekę nad pracami wielu uczniów, laureatów dwóch konkursów

Ewa Toporkiewicz z Liceum Ekonomicznego w Garwolinie za opiekę nad pracami kilku laureatów obu konkursów

Janina Wilczyńska z Zespołu Szkół Spożywczych w Nowej za opiekę nad pracami laureatów dwóch konkursów

Witold Pelka z Zespołu Szkół Zawodowych w Ostrzeszowie za opiekę nad pracami laureatów dwóch konkursów

Marek Nowakowski z Poznania za inspirację i pomoc w realizacji filmu „Teatr życiem pisany”

Ponadto wyróżnieni zostali honorowo wszyscy opiekunowie prac nagrodzonych i wyróżnionych.

Komunikat podpisało Jury Finałowe:

(–) Krystyna Kersten (–) Anna Radziwiłł

(–) Zbigniew Gluza (–) Andrzej Paczkowski

Warszawa, 6 czerwca 1998